

Lagutskottets betänkande

1989/90:LU34

Ny köplag

1989/90
LU34

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1988/89:76 vari föreslås att 1905 års köplag skall ersättas av en ny lag i ämnet. Förslaget är resultatet av ett nordiskt köplagssamarbete, som har bedrivits sedan början av 1960-talet.

Vidare behandlas ett i proposition 1989/90:77 om konsumentskyddet vid förvärv av småhus m.m. framlagt förslag till ändring i köplagsförslaget.

Den föreslagna lagstiftningen innebär en avsevärd modernisering av köprätten, och också en anpassning till den internationella utvecklingen på området. Sålunda har betydande hänsyn tagits till 1980 års FN-konvention om internationella köp.

De sakliga nyheterna i förslaget är bl.a. följande. Lagen föreslås innehålla regler som ger vägledning för bedömningen av om en vara är behäftad med fel. I de fall en vara är felaktig föreslås att köparen som regel får rätt att kräva att säljaren utan kostnad för köparen avhjälper felet eller, i vissa fall, företar omleverans. Säljaren föreslås å sin sida i allmänhet få rätt att på egen bekostnad avhjälpa ett fel eller företa omleverans för att därigenom undgå de mera ingripande påföljderna prisavdrag och hävning. Vidare innehåller förslaget helt nya regler om skadestånd vid säljarens dröjsmål och fel i varan. Enligt dessa regler är säljaren skadeståndsansvarig för sådant som ligger inom hans kontrollsfär (kontrollansvar) när fråga är om direkta skador. För indirekta skador förutsätts vållande från säljarens sida. En annan nyhet i förslaget är regler om avbeställning som innebär att om köparen avbeställer en vara som skall tillverkas eller skaffas särskilt för honom är säljaren i regel skyldig att ställa in tillverkningen, men har då rätt till skadestånd av köparen.

Utskottet har i samband med en studieresa till Finland våren 1989 informerat sig om erfarenheterna från tillämpningen av den nya finländska köplagen.

I ärendet har en skrivelse inkommit från Konkursförvaltarkollegiernas förening.

Något motionsyrkande har inte väckts med anledning av vare sig proposition 1988/89:76 eller det nu aktuella förslaget i proposition

1989/90:77 och utskottet tillstyrker att den föreslagna lagstiftningen genomförs dock med den ändringen att ikraftträdandetidpunkten bestäms till den 1 januari 1991.

1989/90:LU34

Propositionerna

I proposition 1988/89:76 föreslår regeringen (justitiedepartementet) — efter hörande av lagrådet — att riksdagen antar i propositionen framlagda förslag till

1. köplag,
2. lag om ändring i räntelagen (1975:635).

Lagförslagen återfinns i bilaga 1 till betänkandet.

I proposition 1989/90:77 föreslår regeringen (justitiedepartementet) — såvitt nu är i fråga (lagförslag 3) — att riksdagen antar i propositionen framlagt förslag till ändring i förslaget till köplag. Lagrådets yttrande har inhämtats över förslaget.

Lagförslaget återfinns i bilaga 2 till betänkandet. Övriga lagförslag i propositionen, vilka avser förslag till lag om ändring i jordabalken samt förslag till lag om ändring i konsumenttjänstlagen, behandlas av utskottet i betänkandet 1989/90:LU36 resp. 1989/90:LU35.

Utskottet

Inledning

Nuvarande regler om köp och byte av lös egendom finns i 1905 års köplag. Lagen utgör ett av de äldsta exemplen på lagstiftning som har tillkommit i nordiskt samarbete. Köplagar med i huvudsak motsvarande innehåll antogs i Danmark år 1907 och i Norge 1908. Vidare har Island en köplag från år 1922 som nära anknyter till de skandinaviska köplagarna. Däremot deltog inte Finland den gången i det nordiska köplagssamarbetet.

År 1961 inleddes ett arbete på en finsk köplag, och detta kom att bilda upptakten till ett nordiskt reformarbete på köprättens område. Utredningsarbetet resulterade under åren 1976—1978 i förslag till ändringar av köplagarna i Danmark, Norge och Sverige samt förslag till finsk köplag. Lagförslagen remissbehandlades.

Under tiden pågick också arbete inom Förenta nationernas kommission för internationell handelsrätt (UNCITRAL) på en konvention om internationella köp, och i april 1980 antogs en sådan konvention.

Därefter beslöt justitieministrarna i Danmark, Norge, Finland och Sverige i juni 1980 att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att analysera FN-konventionen om internationella köp samt de nordiska köplagsförslagen jämte remissutlåtandena över dem. Syftet med arbetet var att undersöka möjligheterna att åstadkomma samordnade köplagar för de fyra länderna.

Arbetsgruppen avlämnade i oktober 1984 betänkandet (NU 1984:5) Nordiska köplagar. Betänkandet innehåller förslag till nya köplagar i Danmark, Norge och Sverige samt förslag till köplag i Finland. Betänkandet har — såvitt gäller förslag till ny köplag i Sverige — remissbehandlats.

Vidare har under ärendets beredning i justitiedepartementet överläggningar hållits med företrädare för justitiedepartementen i Danmark, Finland och Norge. De lösningar som därvid diskuterats har från svensk sida behandlats vid särskilda överläggningar med företrädare för berörda myndigheter och organisationer.

I Finland har en köplag antagits i mars 1987 och i Norge har en ny köplag antagits i maj 1988. I Danmark har dock ännu inget förslag till ny köplag framlagts.

Den nu föreliggande propositionen är resultatet av den omfattande utredningsverksamhet och de remissförfaranden jämte överläggningar som redovisats ovan. Förslaget till ny köplag utgör tillsammans med det förslag till ny konsumentköplag som framlagts i proposition 1989/90:89 och den lagstiftning rörande bl.a. konsumentskydd vid småhusförvärv som föreslås i proposition 1989/90:77 en genomgripande reform på köprättens område.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en ny köplag som skall ersätta den nuvarande köplagen från år 1905.

Förslaget innebär en betydande modernisering av köprätten. I stor utsträckning sker också en anpassning till den internationella utvecklingen på området.

Den föreslagna nya köplagen innehåller i huvudsak följande sakliga nyheter.

Vägledande bestämmelser införs för bedömningen av om en vara skall anses felaktig. Om en vara är felaktig skall köparen i regel ha rätt att kräva att säljaren utan kostnad för köparen avhjälper felet eller, i vissa fall, företar omleverans. Säljaren skall å sin sida i regel ha rätt att på egen bekostnad avhjälpa ett fel eller företa omleverans för att därigenom undgå de mera ingripande påföljderna prisavdrag och hävning.

När det gäller hävning innebär förslaget att en part i regel skall ha rätt att häva ett köp endast om motparten har gjort sig skyldig till ett avtalsbrott som är av väsentlig betydelse för parten och motparten insåg eller borde ha insett detta.

Förslagets regler om skadestånd vid säljarens dröjsmål och fel i varan är helt nya. Utgångspunkten är att säljaren svarar för det som ligger inom hans kontrollansvar (kontrollansvar). För indirekta förluster svarar säljaren dock bara vid vållande.

En nyhet i förslaget är regler om avbeställning som innebär att om köparen avbeställer en vara som skall tillverkas eller skaffas särskilt för honom är säljaren i regel skyldig att ställa in tillverkningen men har då rätt till skadestånd av köparen.

I fråga om köparens skyldigheter innehåller förslaget vissa avvikelser i förhållande till den nuvarande köplagen. Bl.a. införs bestämmelser om köparens medverkan till köpet. Vidare föreslås att reglerna om prisets bestämmande skall bygga på att köparen, om annat inte följer av avtalet, skall betala ett skäligt pris.

Regleringen av skadeståndsskyldigheten vid köparens avtalsbrott föreslås bli i huvudsak densamma som den som gäller vid säljarens avtalsbrott.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1990.

Allmänna överväganden

Som tidigare nämnts kom den nuvarande köplagen till år 1905, och dess innehåll är i huvudsak oförändrat. Lagen präglas av de värderingar och förhållanden som rådde vid seklets början. De betydande förändringar som sedan dess har skett inom handeln har lett till att köplagen numera måste betraktas som föråldrad. Också andra förhållanden medför att behovet av ny köprättslig lagstiftning enligt utskottets mening klart framträder.

Såsom framhålls i propositionen måste en ny köplagstiftning givetvis innehålla de grundläggande reglerna om förhållandet mellan köpare och säljare samt kunna ge ändamålsenliga anvisningar om hur praktiskt viktiga problem som kommer upp i samband med köp bör lösas. En köplag som anknyter till moderna förhållanden bör kunna minska behovet av särskilda avtalsvillkor mellan parterna, vilket i sin tur bör underlätta avtalsförhandlingarna och därmed den allmänna handeln. I den mån det i det enskilda fallet behövs en avtalsreglering, kan köplagen tjäna som utgångspunkt för avtalsskrivningen. Sålunda bör en ny köplag — i likhet med 1905 års lag — vara dispositiv, dvs. bygga på avtalsfrihet mellan parterna.

En annan viktig aspekt på ny köprättslig lagstiftning är behovet av anpassning till den internationella utvecklingen på området. Som framgår av propositionen har Sverige i december 1987 med vissa reservationer ratificerat Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om internationella köp av varor (FN-konventionen). I fråga om sättet att införa konventionens regler i svensk rätt har valts modellen med en s.k. blankettlag. Det innebär att det i en särskild lag, lagen (1987:822) om internationella köp, har angivits att vissa av bestämmelserna i FN-konventionen skall i originaltexternas lydelse gälla som lag i Sverige. Lagen om internationella köp trädde i kraft den 1 januari 1989.

En fullständig anpassning av den nya svenska köplagen till FN-konventionen låter sig dock inte göras. Detta beror bl.a. på att konventionens tillämpningsområde är mer begränsat än som är och bör vara fallet med nationella köplagar. Såsom framhålls i propositionen bör dock en strävan vara att så långt möjligt beakta konventionens reglering såväl i fråga om systematik som i fråga om innehåll. Man bör således undvika onödiga skillnader mellan reglerna för internationella köp och reglerna för nationella köp.

Som utskottet inledningsvis redovisat är den föreliggande propositionen resultatet av ett omfattande nordiskt samarbete på området. Detta har — som framgår av propositionen — lett till att nordisk samstämmighet i väsentliga delar kunnat uppnås i den köprättsliga lagstiftningen. Utskottet vill uttrycka sin tillfredsställelse över att den nordiska rättslikheten på ett centralt civilrättsligt område sålunda bevaras och i vissa delar även förstärks.

En fråga av särskilt intresse är förhållandet till konsumentköp. I gällande rätt finns bestämmelser om konsumentköp i en särskild konsumentköplag (1973:129). Lagen, som är tvingande till konsumentens förmån, behandlar ett antal frågor som är av betydelse från konsumentskyddssynpunkt men innehåller inte någon fullständig reglering rörande konsumentköp. Vid sidan av konsumentköplagen är också 1905 års köplag tillämplig på konsumentköp. Detta gäller inte bara frågor som är oreglerade i konsumentköplagen utan också frågor som behandlas i båda lagarna. I vissa avseenden kan nämligen den allmänna köplagens regler vara förmånligare för köparen än konsumentköplagens regler, och den allmänna köplagen blir då tillämplig även på konsumentköp.

Den aktuella frågeställningen avser huruvida en reglering av konsumentköpen bör ske i en särskild konsumentköplag eller om regleringen bör integreras i den allmänna köplagen. I propositionen redovisas skäl för båda alternativen, men departementschefens slutsats blir att övervägande skäl talar för att konsumentköpen bör regleras i en särskild och fristående konsumentköplag.

Utskottet kan ansluta sig till departementschefens uppfattning att konsumentköpen bör regleras för sig. Med en separat konsumentköplag blir det lättare att tillskapa lösningar som särskilt tar sikte på konsumentförhållanden, och en allmän köplag kan bättre anpassas till näringslivet om man däri inte behöver beakta särskilda konsumentskyddsaspekter. I anslutning härtill kan också nämnas att lagrådet poängterat att redan gällande köplag i det väsentliga har blivit en näringslivets köprättsliga reglering. Det ligger även ett värde i att samtliga regler som gäller för konsumentköp finns samlade i en lag. Ett förslag till ny konsumentköplag har nu också framlagts för riksdagen (se prop. 1989/90:89). Förslaget, som innebär att den nya konsumentköplagen skall innehålla en i princip uttömmande reglering av konsumentköpen, behandlas av utskottet i betänkandet 1989/90:LU35.

En annan fråga av principiell karaktär gäller nuvarande distinktion mellan olika typer av köp. I gällande köplag görs nämligen åtskillnad mellan speciesköp och genusköp eller leveransavtal. Med speciesköp avses köp av bestämt gods, medan genusköp däremot inte avser köp av bestämt gods utan en viss myckenhet av angivet slag. Att man över huvud taget gör skillnad mellan speciesköp och genusköp beror på att säljaren vid genusköp har frihet — eller i varje fall större frihet än vid speciesköp — att välja den egendom med vilken köpet fullgörs. Denna

skillnad utgör anledningen till att köplagens bestämmelser om genusköp i många avseenden är strängare mot säljaren än bestämmelserna om speciesköp.

Såsom anförs i propositionen har distinktionen mellan speciesköp och genusköp i sin nuvarande form kommit att bli mindre ändamålsenlig. Den är visserligen användbar för typiska speciesköp såsom köp av begagnade bilar eller för utpräglat generiska köp såsom köp av spannmål. Distinktionen är däremot inte särskilt lämplig i fråga om industriellt tillverkade varor vare sig det är fråga om serietillverkade produkter eller om varor som skall tillverkas särskilt efter köparens beställning. Utskottet anser därför — i likhet med departementschefen — att skillnaden mellan speciesköp och genusköp i dess nuvarande form bör avskaffas.

Sammanfattningsvis kan utskottet konstatera att propositionen som helhet är väl ägnad att läggas till grund för ny köprättslig lagstiftning. I det följande kommer utskottet därför endast att ta upp vissa större frågor där det förordas mer betydelsefulla nyheter jämfört med 1905 års lag.

Varans beskaffenhet

I propositionen föreslås att köplagen skall innehålla regler som ger vägledning för bedömningen av om en vara är behäftad med fel. Enligt huvudregeln skall fel föreligga om varan i fråga om art, mängd, kvalitet, andra egenskaper eller förpackning inte överensstämmer med avtalet. I de fall avtalet inte ger besked om hur en vara skall vara beskaffad skall varan normalt anses felaktig, om den inte är ägnad för det ändamål för vilket varor av samma slag i allmänhet används eller för sitt särskilda ändamål eller om den inte är förpackad på vanligt eller annars försvarligt sätt då förpackning behövs för att bevara eller skydda varan. En vara skall vidare anses vara felaktig, om den inte överensstämmer med sådana uppgifter om dess egenskaper eller användning som säljaren eller någon annan har lämnat. Detsamma gäller i de flesta fall när säljaren har underlåtit att lämna väsentliga uppgifter om varan. Även om en vara har sålts i "befintligt skick" skall fel anses föreligga om den inte uppfyller en viss minimistandard.

Utskottet konstaterar att 1905 års köplag inte innehåller några regler om hur en vara skall vara beskaffad och inte heller några upplysningar om vad som skall anses utgöra fel. Det är måhända av den anledningen som olika åsikter om en varas skick är den oftast förekommande anledningen till tvister mellan säljare och köpare. Enligt utskottets mening är det av stor betydelse för parterna att kunna avgöra när ett fel i varan föreligger, eftersom fel utgör en grund för köparen att göra gällande olika påföljder. Med hänsyn härtill är det — såsom framhålls i propositionen — angeläget att den nya köplagen tillhandahåller regler som ger vägledning för bedömningen av om en vara är behäftad med fel.

De föreslagna paragraferna om varans beskaffenhet (17–21 §§) inleds med en bestämmelse som reglerar vilka anspråk som en köpt vara

skall motsvara. I enlighet med lagens dispositiva karaktär anges som huvudregel att varan skall stämma överens med vad som följer av avtalet. För de fall när avtalet inte ger besked om hur en vara skall vara beskaffad anges vissa grundkrav som måste vara uppfyllda. En vara som avviker i något av de angivna hänseendena eller i något annat avseende från vad köparen med fog kunnat förutsätta skall anses som felaktig. I köplagens felregler anges vidare att fel skall anses föreligga om varan inte överensstämmer med information om varan som köparen har erhållit före köpet. Även för varor som sålts i "befintligt skick" anges att varan skall anses felaktig om den inte uppfyller en viss minimistandard.

Enligt utskottets mening är de föreslagna felreglerna utformade på sådant sätt att de bör kunna utgöra god vägledning för bedömningen av enskilda fall. Utskottet ansluter sig således till propositionens förslag i denna del.

Avhjälpande och omleverans

I propositionen föreslås att köparen skall ha rätt att kräva att säljaren utan kostnad för köparen avhjälper ett fel i varan, om ett avhjälpande kan ske utan oskäligen kostnad eller olägenhet för säljaren. Om felet är av väsentlig betydelse för köparen och säljaren insåg eller borde ha insett detta, skall köparen ha rätt att kräva omleverans. Säljaren skall å sin sida ha rätt att på egen bekostnad avhjälpa ett fel eller företa omleverans, om det kan ske utan väsentlig olägenhet för köparen och utan risk för att denne inte får sina egna kostnader ersatta av säljaren.

Enligt gällande köplag har köparen — när det föreligger fel i en vara — rätt till prisavdrag eller, om felet inte är ringa, rätt att häva köpet (42 § första stycket). I fråga om leveransavtal kan köparen, om felet är sådant att han i och för sig har rätt att häva köpet, välja att kräva omleverans i stället för att häva köpet (43 § första stycket). Under vissa mycket begränsade förutsättningar har säljaren rätt att avhjälpa ett fel för att därigenom avvärja krav på hävning eller prisavdrag (jfr 49 §). Någon skyldighet för säljaren att avhjälpa fel föreligger inte enligt 1905 års lag.

I likhet med departementschefen anser utskottet att en av de mera besvärande bristerna i nuvarande påföljdssystem är att det finns ett alltför snävt utrymme för rättelse av fel i varan. En sådan rättelse kan ske antingen genom att säljaren på egen bekostnad avhjälper felet eller genom att säljaren företar omleverans, dvs. förser köparen med en ny, felfri vara. I den moderna handeln är avhjälpande av fel och omleverans oftast de för båda parter mest ändamålsenliga påföljdsalternativen, inte minst ur ekonomisk synvinkel. Att avhjälpande är en påföljd som oftast ligger i linje med båda parter intressen framgår också av förekommande standardavtalsvillkor, i vilka avhjälpande intar en central plats i påföljdssystemet vid fel i varan. Utskottet är därför positivt till att den nya köplagen ger ökade möjligheter att använda rättelse

som påföljd vid fel i varan. Vidare bör — såsom föreslås i propositionen — avhjälpande och omleverans utgöra de primära påföljdsformerna och alltså få en central plats i påföljdssystemet.

Hävning

Enligt propositionen skall köparen — vid säljarens dröjsmål och vid fel i varan — ha rätt att häva köpet, om avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för köparen och säljaren insåg eller borde ha insett detta. Vid köparens bristande medverkan får säljaren häva köpet under motsvarande förutsättningar; vid underlåtenhet att ta emot eller hämta varan krävs dock dessutom att säljaren har ett särskilt intresse av att bli av med det som han har sålt. Vid köparens dröjsmål med betalningen får säljaren häva köpet om dröjsmålet utgör ett väsentligt avtalsbrott.

Vidare föreslås i propositionen att ett förfarande med tilläggstid införs för att möjliggöra hävning också vid icke väsentliga avtalsbrott. Förslaget innebär att motparten — vid säljarens dröjsmål samt vid köparens dröjsmål med betalningen och bristande medverkan — får häva köpet om han har satt ut en tilläggstid som inte är oskäligt kort och prestation inte sker inom denna tid.

De bestämmelser som enligt gällande köplag reglerar rätten till hävning framgår av propositionen (se s. 39). Den därvid lämnade framställningen ger vid handen att det rådande systemet är ganska svårtillgängligt. Utskottet noterar därför med tillfredsställelse att propositionens förslag innebär betydande förenklingar. Enligt utskottets mening synes förslaget också utgöra en rimlig avvägning mellan parternas intressen genom att rätten till hävning blir beroende av avtalsbrottets betydelse för den som har drabbats av det. Sålunda talar starka skäl för en hävningsrätt om avtalsbrottet är väsentligt för köparen, medan rätten till hävning inte ter sig lika motiverad om avtalsbrottet är av mindre betydelse för denne. Vad särskilt gäller införandet av ett förfarande med tilläggstid konstaterar utskottet att en sådan ordning är vanligt förekommande i utländska rättsordningar. Fördelen med ett sådant förfarande är att en part kan göra även ett icke väsentligt avtalsbrott till hävningsanledning genom att sätta ut en tilläggstid för fullgörande. Parterna kan också undgå bevisvärigheter om det framstår som tveksamt ifall väsentlighetskravet är uppfyllt eller om parten har svårt att styrka detta. I likhet med departementschefen anser utskottet därför att det finns goda skäl att införa denna möjlighet i köplagen.

Skadestånd

Enligt gällande köplag är reglerna om säljarens *skadeståndsansvar vid dröjsmål* olika vid speciesköp och genusköp. Vid speciesköp är säljaren skyldig att ersätta köparen för skada på grund av dröjsmål, om dröjsmålet beror på att köparen varit försumlig. Säljaren har bevisbördan för att någon försummelse inte förelegat, s.k. presumtionsansvar. Vid genusköp gäller i princip att säljaren har strikt skadeståndsansvar, och således ansvarar oberoende av försummelse. Under vissa förutsätt-

ningar går dock säljaren fri från ansvar, nämligen om dröjsmålet beror på ett hinder som gör det objektivt omöjligt att fullgöra köpet samt säljaren vid köpslutet inte borde ha räknat med att hindret skulle uppstå. Även i frågan om *skadestånd vid fel* gör köplagen skillnad mellan speciesköp och genusköp. Vid speciesköp har köparen rätt till skadestånd om godset saknade egenskap som kan anses tillförsäkrad, eller om felet efter köpet har uppkommit till följd av säljarens vanvård, försummelse eller säljaren förfarit svikligt. Vid genusköp är säljaren skadeståndsskyldig oberoende av försummelse; dock kan objektiv omöjlighet befria från ansvar.

I propositionen föreslås att säljaren skall vara skadeståndsansvarig såväl vid säljarens dröjsmål som vid fel i varan för sådant som ligger inom hans kontrollsfär (kontrollansvar). Vid köparens bristande medverkan skall denne på motsvarande sätt ha ett kontrollansvar, medan vid köparens dröjsmål med betalningen möjligheterna till befrielse från skadeståndsskyldighet skall förutsätta ett kvalificerat betalningshinder. Kontrollansvaret är utformat så att det ställer upp fyra förutsättningar som alla måste vara uppfyllda för att säljaren skall bli befriad från skadeståndsansvar. Säljaren har bevisbördan för att förutsättningarna är uppfyllda. För att säljaren skall gå fri från ansvar krävs för det första att det föreligger ett faktiskt hinder för fullgörelse. Hindret skall vidare ligga utanför säljarens kontroll. En tredje förutsättning för ansvarsbefrielse är att säljaren inte skäligen kunde förväntas ha räknat med hindret vid köpet. Säljaren svarar med andra ord för det som var förutsebart vid avtalslutet. Slutligen är det ett villkor att säljaren inte skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit hindret. Detta innebär att säljaren är skyldig att försöka tillgripa alternativa fullgörelsemöjligheter när sådana finns.

Vidare föreslås i propositionen att den skadeståndsskyldighet som följer av kontrollansvaret skall omfatta näraliggande och typiska förluster på grund av avtalsbrottet (direkta förluster), medan ansvar för övriga förluster (indirekta förluster) skall förutsätta vållande på den skadeståndsskyldiges sida.

Av propositionen framgår att vid den skadeståndsskyldighet som följer av kontrollansvaret har säljaren bevisbördan för att förutsättningarna för befrielse från ansvar är uppfyllda. När det däremot gäller sådan skadeståndsskyldighet som förutsätter vållande från motpartens sida finns ingen motsvarande regel. Avsikten är enligt propositionen att den princip som i allmänhet gäller vid culpaansvar skall tillämpas. Således skall den som påstår att motparten har varit försumlig ha bevisbördan härför. Beviskravet får bli beroende av omständigheterna i det enskilda fallet, bl.a. köparens möjlighet att förebringa bevisning om ett visst förhållande.

Som utskottet inledningsvis framhållit är det en fördel om den nya svenska köplagen så långt möjligt följer FN-konventionen angående avtal om internationella köp av varor. Utskottet ställer sig därför positivt till att skadeståndsvaret (kontrollansvaret) utformas i enlighet med FN-konventionens regler om skadestånd. I sammanhanget kan

också påpekas att denna typ av skadeståndsansvar inte är en ny företeelse i svensk rätt. Ett kontrollansvar har nämligen redan införts i aktiekontolagen när det gäller värdepapperscentralens ansvar vid hanteringen av det kontobaserade aktiesystemet (se prop. 1988/89:152, LU5, rskr. 1989/90:22). För köprättens del vill utskottet vidare framhålla att kontrollansvaret innebär såväl en värdefull förenkling som en nyansering av ansvaret i förhållande till gällande rätt. En viktig aspekt i sammanhanget är enligt utskottets mening också önskemålet att det uppnås en sådan jämvikt mellan köpare och säljare som lämpligen bör råda i en näringslivets köplag. Enligt utskottet synes även i detta hänseende en reglering med ett kontrollansvar vara väl motiverad. Som framgår av propositionen har såväl departementschefen som lagrådet funnit att regleringen innebär en rimlig avvägning mellan parternas intressen. Även utskottet kan ställa sig bakom denna uppfattning.

När det sedan gäller skadeståndets omfattning innebär förslaget — till skillnad mot vad som gäller för närvarande — en differentiering med avseende på olika skadetyper. Sålunda skall skadeståndsskyldigheten grundas på kontrollansvaret när fråga är om typiska och förutsebara följder av avtalsbrottet (direkta skador). För skador som är mer avlägsna och oberäkneliga (indirekta skador) förutsätts vållande på den skadeståndsskyldiges sida för att ansvar skall föreligga. Som framgår av propositionen anknyter denna distinktion till den praxis som utvecklats vid utformning av kontraktsvillkor, och den får således ses som ett uttryck för en ordning som parterna på marknaden kan godta. Därtill kommer att det inte är rimligt om en dispositiv köplag i detta avseende alltför mycket avviker från kontraktspraxis. Många köp kan ju komma att ingås utan att någon begränsning av skadeståndsansvaret avtalats och i dessa fall blir köplagens regler tillämpliga. Utskottet anser för sin del också att den föreslagna differentieringen är principiellt riktig. Det är naturligt att den skadeståndsskyldige parten lättare bör kunna förutse och kalkylera med sådana skador som är en typisk följd av avtalsbrottet än med sådana skador som beror på motpartens individuella förhållanden. För den skadelidande bör det också vara lättare att både hindra och begränsa sådana skador som vid ett eventuellt avtalsbrott uppkommer till följd av hans speciella förhållanden.

Vad sedan gäller genomförandet av distinktionen mellan direkta och indirekta skador har i propositionen valts den metoden att de indirekta skadorna uttryckligen anges i lagen, medan övriga skador skall anses som direkta. Ett skäl för denna lösning är enligt propositionen att det ofta i allmänt tillämpade standardvillkor förekommer friskrivningsklausuler med avseende på indirekt förlust utan att innebörden av sådan förlust närmare klargörs. En lagtext som definierar begreppet innebörd kan i dessa fall tjäna som hjälpmedel vid bestämmandet av friskrivningens omfattning. Utskottet har inget att erinra mot den valda metoden, men vill i likhet med lagrådet peka på att vissa gränsdragningsproblem ändå torde vara att förutse i tillämpningen.

Som lagrådet framhållit underlättas dock tolkningen till viss del genom den utförliga exemplifieringen av främst de direkta skadorna som finns i propositionen.

1989/90:LU34

Produktansvaret

I propositionen föreslås att säljarens köprättsliga skadeståndsskyldighet inte skall omfatta s.k. produktskador, dvs. sådana skador på annat än den försålda varan som beror på skadebringande egenskaper hos den försålda varan.

Utskottet konstaterar att vid utarbetandet av 1905 års köplag togs inte ställning till i vad mån ansvaret för produktskador skulle bedömas enligt de köprättsliga reglerna. I rättsfallet NJA 1918 s. 156 fastslog emellertid högsta domstolen att köplagens regler inte är tillämpliga i fråga om produktskador samt att säljaren på annan grund har ett ansvar gentemot köparen för skadebringande egenskaper endast om säljaren har garanterat frånvaron av sådana eller om han har varit försumlig. Denna ståndpunkt har därefter ansetts i princip rådande inom svensk rätt.

I Sverige finns ingen särskild lagstiftning om ansvar för produktskador i allmänhet. Det är i stället allmänna skadeståndsrättsliga regler som blir tillämpliga, och i första hand skadeståndslagens bestämmelser. Enligt huvudregeln i 2 kap. 1 § skadeståndslagen är det en förutsättning för skadeståndsskyldighet att skadan har vållats uppsåtligen eller av oaktsamhet. Det innebär att för produktskador är det avgörande om någon form av oaktsamhet kan påvisas hos den som har tillhandahållit varan.

Inom justitiedepartementet pågår för närvarande arbete med en särskild lagstiftning om ansvar för produktskador. Förslag härom har framlagts i den nyligen avlämnade departementspromemorian (Ds 1989:79) Produktskadelag. Förslaget innebär att i första hand tillverkare och importörer får ett strikt ansvar för personskada samt för skada som drabbar sådan egendom som används huvudsakligen för enskilt ändamål.

Mot bakgrund av det anförda ansluter sig utskottet till departementschefens uppfattning att produktskador även fortsättningsvis bör hållas utanför den köprättsliga regleringen. Enligt utskottets mening skulle det dock ha varit av värde om regeringen kunnat framlägga ett förslag till produktskadelag i sådan tid att det kunnat behandlas i riksdagen samtidigt med reformerna på köprättens område samt kunnat — såsom förutskickas i propositionen — träda i kraft samtidigt med den nya köplagen.

Avbeställning

I motsats till 1905 års köplag skall enligt den nya köplagen köparen i vissa fall ha rätt till avbeställning. Reglerna innebär att om köparen avbeställer en vara som skall tillverkas eller anskaffas särskilt för honom, är säljaren skyldig att avbryta fortsatta förberedelser, om inte ett avbrott skulle medföra en väsentlig olägenhet för säljaren eller risk

för att hans förlust till följd av avbeställningen inte blir ersatt. Avbryter säljaren sina förberedelser får han rätt till skadestånd som beräknas enligt de allmänna skadeståndsreglerna.

Som framgår av propositionen är förslaget grundat på en avvägning mellan å ena sidan hänsynen till avtals säkerheten och å andra sidan samhällsekonomiska hänsyn. När det gäller avtals säkerheten är det ofrånkomligt att en möjlighet för köparen att avbeställa ett köp innebär ett avsteg från principen att avtal skall hållas enligt sitt innehåll. Denna princip har emellertid — såsom departementschefen framhåller — i ökad utsträckning fått ge vika. Ett exempel härpå är 36 § avtalslagen med de jämningsmöjligheter som där anges. I fråga om samhällsekonomiska hänsyn anför departementschefen att det från allmän ekonomisk synpunkt måste anses som icke önskvärt om en säljare kan tilltvinga sig en rätt att tillverka en vara som över huvud taget inte kan nyttiggöras eller som köparen i vart fall inte längre vill ha. Utskottet anser — i likhet med lagrådet — att det är klart olämpligt om köplagens regler skulle bidra till en från samhällets synpunkt oönskad förstörelse av ekonomiska värden. Med hänsyn härtill får det enligt utskottets mening anses motiverat att införa regler om avbeställning även om man därmed frångår principen om att avtal skall hållas. Avbeställningsrätten skall enligt propositionen avse varor som tillverkas eller skaffas särskilt för köparen. Mot den sålunda föreslagna omfattningen av möjligheten till avbeställning har utskottet inget att erinra. Inte heller har utskottet några invändningar mot vad som föreslås gälla i fråga om säljarens fortsatta arbete på att fullgöra avtalet om köparen avbeställer varan och på vilket sätt säljaren skall ersättas om avtalet inte kommer att fullgöras.

Säljarens rättigheter vid köparens konkurs

I gällande köplag finns särskilda regler om säljarens rättigheter då köparen går i konkurs. Bestämmelserna tar sikte på bl.a. det fallet att köparen försätts i konkurs efter det att avtalet träffats men innan leverans skett. Om det försålda godset sedermera överlämnas till köparens konkursbo och om betalning inte redan erlagts har säljaren — förenklat uttryckt — rätt att kräva tillbaka godset såvida inte konkursboet betalar köpeskillingen. Har konkursboet sålt godset vidare eller på något annat sätt förfogat över det för egen räkning så att det inte kan återställas i väsentligen oförändrat skick är konkursboet skyldigt att fullfölja avtalet, dvs. betala den överenskomna köpeskillingen. Konkursboets förfogande över godset medför att boet anses ha inträtt i avtalet och säljarens fordran blir därmed en s.k. massagäld i boet. Massagäld i ett konkursbo skall alltid betalas innan utdelning får ske till konkursgäldenärens borgenärer.

I propositionen föreslås att i den nya köplagen förs in bestämmelser om säljarens rättigheter vid köparens konkurs som i allt väsentligt överensstämmer med reglerna i 1905 års köplag. Säljarens rätt att återkräva godset föreslås dock något utvidgad. Han skall sålunda ha möjlighet att ta tillbaka varan inte blott då varan överlämnats till

konkursboet utan också då varan, efter det att köparen ansökt om god man enligt ackordslagen (1970:487) eller försatts i konkurs, överlämnats till köparen eller dennes konkursbo. En följd av den nya regeln är att konkursboets skyldighet att fullfölja avtalet då varan inte kan återställas vidgas i någon mån.

I en till utskottet ingiven skrivelse från Konkursförvaltarkollegiernas förening har uttryckts farhågor för att bestämmelsen kan få mindre önskvärda effekter. Genom att varan enligt förslaget kan överlämnas inte bara till konkursboet utan även till köparen kan det uppkomma situationer när ett sådant överlämnande sker utan konkursförvaltningens vetskap. Om konkursboet därefter i god tro realiserar varan kan enligt skrivelsen boet sedan nödgas utge full betalning till säljaren, och om boet saknar erforderliga medel härför kan konsekvensen bli att konkursboet kan komma att försättas i konkurs.

Enligt utskottets mening kan det inte anses tillfredsställande om den föreslagna bestämmelsen får sådana negativa konsekvenser som påtalats i skrivelsen. Utskottet saknar dock underlag för en bedömning av det sannolika i att problem uppkommer. Utskottet är därför inte nu berett att förorda någon ändring av köplagens bestämmelser i förevarande avseende. Utskottet utgår emellertid från att regeringen noga följer utvecklingen på området och tar initiativ till erforderliga förändringar om det skulle visa sig att de nya reglerna leder till svårigheter på det konkursrättsliga området.

Övriga frågor

Enligt 1 § förslaget till ny köplag skall lagen tillämpas vid köp och — i tillämpliga delar — också vid byte av lös egendom. Som lös egendom betraktas bl.a. byggnader på ofri grund.

I proposition 1989/90:77 framläggs förslag till ändringar i bl.a. reglerna i 4 kap. jordabalken om säljarens och köparens rättigheter resp. skyldigheter vid fel och dröjsmål. I propositionen föreslås även att 1 § förslaget till köplag ändras så att vissa närmare angivna bestämmelser i köplagen inte skall tillämpas vid köp av byggnad för stadigvarande bruk. Vid sådana köp skall i stället vissa av reglerna i 4 kap. jordabalken tillämpas. Motsvarande skall gälla då tomrättsupplåtelse innefattar överlåtelse av en byggnad.

De föreslagna ändringarna i jordabalken behandlar utskottet i betänkandet 1989/90:LU36. Utskottet har inte någon erinran mot att köplagen ändras i enlighet med förslaget i proposition 1989/90:77 och tillstyrker således att 1 § köplagen ges den föreslagna nya lydelsen.

Enligt proposition 1988/89:76 skall köplagen jämte en föreslagen ändring i räntelagen (1975:635) träda i kraft den 1 juli 1990. I proposition 1989/90:89 om ny konsumentköplag föreslås att ikraftträdandetidpunkten för konsumentköplagen jämte följdändringar bestäms till den 1 januari 1990. Sistnämnda ikraftträdandetidpunkt föreslås även för de i proposition 1989/90:77 föreslagna ändringarna i bl.a. jordabalken. Enligt utskottets mening bör all lagstiftning på det köprättsliga området som föreslagits i propositionerna träda i kraft vid

samma tidpunkt. Det synes dock inte vara realistiskt att tidigarelägga ikraftträdandet för förslagen i propositionerna 1989/90:77 och 1989/90:89, utan utskottet förordar i stället att ikraftträdandetidpunkten för förslagen i proposition 1988/89:76 bestäms till den 1 januari 1991.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ny köplag*

att riksdagen antar det i proposition 1988/89:76 framlagda förslaget till köplag med *dels* den ändringen att 1 § erhåller den i proposition 1989/90:77 föreslagna lydelsen, *dels* den ändringen att ikraftträdandetidpunkten bestäms till den 1 januari 1991,

2. beträffande *räntelagen*

att riksdagen antar det i proposition 1988/89:76 framlagda förslaget till lag om ändring i räntelagen (1975:635) med den ändringen att ikraftträdandetidpunkten bestäms till den 1 januari 1991.

Stockholm den 8 maj 1990

På lagutskottets vägnar

Rolf Dahlberg

Närvarande: Rolf Dahlberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inger Hestvik (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Gunnar Thollander (s), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Elisabeth Persson (vpk), Elisabet Franzén (mp), Anita Jönsson (s), Maj-Inger Klingvall (s), Karin Starrin (c) och Sven-Åke Nygårds (s).

1 Förslag till

Köplag

Härigenom föreskrivs följande

Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller köp av lös egendom.

Lagen gäller i tillämpliga delar även byte av lös egendom.

Lagen gäller inte överlåtelse av tomträtt.

2 § Lagen gäller beställning av en vara som skall tillverkas utom när beställaren skall tillhandahålla en väsentlig del av materialet. Lagen gäller inte avtal om uppförande av byggnad eller annan fast anläggning på mark eller i vatten.

Lagen gäller inte avtal som innebär att den som skall leverera en vara även skall utföra arbete eller någon annan tjänst, om tjänsten utgör den övervägande delen av hans förpliktelse.

Avtalsfrihet

3 § Lagens bestämmelser tillämpas inte i den mån annat följer av avtalet, av praxis som har utbildats mellan parterna eller av handelsbruk eller annan sedvänja som måste anses bindande för parterna.

Konsumentköp

4 § Lagen gäller inte i fall då konsumentköplagen (1900:000) är tillämplig.

Internationella köp

5 § Lagen gäller inte i fall då lagen (1987:822) om internationella köp är tillämplig.

Varans avlämnande

Hämtningsköp

6 § Varan skall hållas tillgänglig för avhämtning där säljaren vid köpet hade sitt affärsställe eller, om han saknade affärsställe som hade samband med köpet, sitt hemvist. Visste parterna vid köpet att varan eller det parti ur vilket den skall tas fanns på en annan plats, skall varan hållas tillgänglig för avhämtning på denna plats.

Varan är avlämnad när köparen har tagit hand om den.

Transportköp

7 § Skall varan transporteras till köparen inom en och samma ort eller inom ett område där säljaren vanligen ombesörjer transporten av liknande varor, sker avlämnandet när varan överlämnas till köparen.

Om varan i annat fall skall transporteras till köparen och annat inte följer av en leveransklausul eller av avtalet i övrigt, sker avlämnandet när varan överlämnas till den transportör som har åtagit sig transporten från avsändningsorten. Om säljaren själv utför transporten, sker avlämnandet först när varan överlämnas till köparen.

Har varan sålts "fritt", "levererad" eller "fritt levererad" med angivande av en viss ort, anses den inte avlämnad förrän den har kommit fram till denna ort.

8 § Skall säljaren ordna transporten av varan, skall han ingå avtal om transporten till bestämmelseorten med lämpligt transportmedel och på sedvanliga villkor för en sådan transport.

Tiden för avlämnandet

9 § Skall varan inte avlämnas efter anfordran eller utan uppskov och följer tiden för avlämnandet inte heller annars av avtalet, skall varan avlämnas inom skälig tid från köpet.

Skall varan avlämnas inom en viss tidrymd och framgår det inte av omständigheterna att det ankommer på köparen att bestämma tidpunkten för avlämnandet, skall denna bestämmas av säljaren.

Om säljaren vid hämtningsköp skall bestämma tidpunkten för avlämnandet, skall han i tid underrätta köparen om när varan finns tillgänglig för avhämtning.

Rätt att hålla inne varan

10 § Har säljaren inte gett kredit eller anstånd med betalningen, är han inte skyldig att lämna ut varan eller, genom överlåtelse av dokument eller på annat sätt, fränhända sig förfoganderätten över den förrän betalning sker.

Skall säljaren sända varan från den ort där den skall avlämnas, får han inte med stöd av första stycket underlåta att avsända den. Han får dock hindra att varan eller dokument avseende varan lämnas ut till köparen innan betalning sker.

Kostnaderna för varan

11 § Säljaren svarar för sådana kostnader för varan som uppkommer före avlämnandet och som inte beror på att avlämnandet har försenats till följd av något förhållande på köparens sida.

Risken för varan

Vad risken innebär

12 § Bär köparen risken för varan, är han skyldig att betala varan även om den har förstörts, kommit bort, försämrats eller minskat genom en händelse som inte beror på säljaren.

Riskens övergång

13 § Risken går över på köparen, när varan avlämnas enligt avtalet eller enligt 6 eller 7 §.

Avlämnas varan inte i rätt tid och beror det på köparen eller något förhållande på hans sida, går risken över på köparen när säljaren har gjort vad som ankommer på honom för att avlämnandet skall kunna ske.

Skall köparen hämta varan på en annan plats än hos säljaren, går risken över när tiden för avlämnandet är inne och köparen har fått veta att varan finns tillgänglig för avhämtning.

14 § Risken går aldrig över på köparen förrän det genom märkning, anteckning i transportdokument eller på annat sätt har gjorts klart att varan är avsedd för köparen.

Varor under transport

15 § Avser köpet en vara under transport, går risken över på köparen vid köpet, om det inte framgår av omständigheterna att köparen har åtagit sig att bära risken från den tidpunkt då varan överlämnades till den transportör som har utfärdat transportdokumentet. Säljaren bär dock alltid risken för att varan vid köpet har förstörts, kommit bort, försämrats eller minskat, om han kände till eller borde ha känt till detta men inte har upplyst köparen om det.

Öppet köp

16 § Har öppet köp avtalats och varan avlämnats, bär köparen risken till dess att varan lämnas tillbaka.

Varans beskaffenhet

Överensstämmelse med avtalet m. m.

17 § Varan skall i fråga om art, mängd, kvalitet, andra egenskaper och förpackning stämma överens med vad som följer av avtalet.

Om inte annat följer av avtalet, skall varan

1. vara ägnad för det ändamål för vilket varor av samma slag i allmänhet används,

2. vara ägnad för det särskilda ändamål för vilket varan var avsedd att användas, om säljaren vid köpet måste ha insett detta särskilda ändamål och köparen har haft rimlig anledning att förlita sig på säljarens sakkunskap och bedömning,

3. ha egenskaper som säljaren har hänvisat till genom att lägga fram prov eller modell, och

4. vara förpackad på vanligt eller annars försvarligt sätt, om förpackning behövs för att bevara eller skydda varan.

Om varan avviker från vad som föreskrivs i första eller andra stycket eller i något annat avseende avviker från vad köparen med fog kunnat förutsätta, är varan att anse som felaktig.

18 § Fel föreligger även om varan inte överensstämmer med sådana uppgifter om varans egenskaper eller användning som säljaren har lämnat vid marknadsföringen av varan eller annars före köpet och som kan antas ha inverkat på köpet.

Varan skall vidare anses felaktig, om den inte överensstämmer med sådana uppgifter om dess egenskaper eller användning som någon annan än säljaren, i tidigare säljled eller för säljarens räkning, före köpet har lämnat vid marknadsföringen av varan och som kan antas ha inverkat på köpet. Varan skall dock inte anses felaktig, om säljaren varken kände till eller borde ha känt till uppgifterna.

Första och andra styckena gäller inte, om uppgifterna har rättats i tid på ett tydligt sätt.

Befintligt skick

19 § Även om varan har sålts i "befintligt skick" eller med ett liknande allmänt förbehåll skall den anses felaktig, om

1. varan inte överensstämmer med sådana uppgifter om dess egenskaper eller användning som säljaren har lämnat före köpet och som kan antas ha inverkat på köpet,

2. säljaren före köpet har underlåtit att upplysa köparen om ett sådant väsentligt förhållande rörande varans egenskaper eller användning som han måste antas ha känt till och som köparen med fog kunde räkna med att bli upplyst om, under förutsättning att underlåtenheten kan antas ha inverkat på köpet, eller

3. varan är i väsentligt sämre skick än köparen med hänsyn till varans pris och övriga omständigheter med fog har kunnat förutsätta.

När en begagnad vara har sålts på auktion, anses den såld "i befintligt skick". Vid tillämpning av första stycket 3 skall hänsyn i så fall tas till utropspriset.

Undersökning av varan före köpet

20 § Köparen får inte såsom fel åberopa vad han måste antas ha känt till vid köpet.

Har köparen före köpet undersökt varan eller utan godtagbar anledning underlåtit att följa säljarens uppmaning att undersöka den, får han inte såsom fel åberopa vad han borde ha märkt vid undersökningen, om inte säljaren har handlat i strid mot tro och heder.

Andra stycket gäller även när köparen före köpet har fått tillfälle att undersöka prov på varan och felet gäller en egenskap som skulle framgå av provet.

Avgörande tidpunkt för bedömningen av om fel föreligger

21 § Frågan om varan är felaktig skall bedömas med hänsyn till dess beskaffenhet när risken för varan går över på köparen. Säljaren svarar för fel som har funnits vid denna tidpunkt även om felet visar sig först senare.

Uppkommer en försämring av varan efter det att risken har gått över på köparen, skall varan anses felaktig, om försämringen är en följd av säljarens avtalsbrott. Detsamma gäller om säljaren genom en garanti eller liknande utfästelse har åtagit sig att under en viss tid svara för varans användbarhet eller andra egenskaper och försämringen avser en egenskap som omfattas av utfästelsen.

Påföljderna

22 § Avlämnas inte varan eller avlämnas den för sent och beror det inte på köparen eller något förhållande på hans sida, får köparen enligt 23–29 §§ kräva fullgörelse eller häva köpet samt dessutom kräva skadestånd. Han får även hålla inne betalningen enligt 42 §.

Fullgörelse

23 § Köparen får hålla fast vid köpet och kräva fullgörelse. Säljaren är dock inte skyldig att fullgöra köpet, om det föreligger ett hinder som han inte kan övervinna eller om fullgörelsen skulle förutsätta uppoffringar som inte är rimliga med hänsyn till köparens intresse av att säljaren fullgör köpet.

Om ett förhållande som nyss nämnts upphör inom rimlig tid, får köparen dock kräva att säljaren fullgör köpet.

Köparen förlorar rätten att kräva att säljaren fullgör köpet, om han väntar orimligt länge med att framställa kravet.

24 § Frågar säljaren om köparen trots dröjsmålet godtar avlämnande inom en viss tid eller meddelar säljaren att han kommer att fullgöra köpet inom en viss tid och svarar köparen inte inom skälig tid efter det att han har fått frågan eller meddelandet, får köparen inte häva köpet om säljaren fullgör det inom den tid som han har angett.

Hävning

25 § Köparen får häva köpet på grund av säljarens dröjsmål, om avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för köparen och säljaren insåg eller borde ha insett detta.

Har köparen förelagt säljaren en bestämd tilläggstid för varans avlämnande och är den inte oskäligt kort, får köparen även häva köpet om varan inte avlämnas inom tilläggstiden.

Medan tilläggstiden löper får köparen häva köpet endast om säljaren meddelar att han inte kommer att fullgöra köpet inom denna tid.

26 § Avser köpet en vara som skall tillverkas eller skaffas särskilt för köparen efter dennes anvisningar eller önskemål och kan säljaren inte utan väsentlig förlust tillgodogöra sig varan på annat sätt, får köparen häva köpet på grund av säljarens dröjsmål endast om hans syfte med köpet är väsentligen förfelat genom dröjsmålet.

Skadestånd

27 § Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom säljarens dröjsmål, om inte säljaren visar att dröjsmålet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror dröjsmålet på någon som säljaren har anlitat för att helt eller delvis fullgöra köpet, är säljaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket. Detsam-

ma gäller om dröjsmålet beror på en leverantör som säljaren har anlitat eller någon annan i tidigare säljled.

Enligt första och andra styckena ersätts inte sådan indirekt förlust som avses i 67 § andra stycket.

Köparen har alltid rätt till ersättning, om dröjsmålet eller förlusten beror på försummelse på säljarens sida.

28 § Hindras säljaren att fullgöra köpet i rätt tid, skall han lämna köparen meddelande om hindret och dess inverkan på möjligheterna till fullgörelse. Om köparen inte får ett sådant meddelande inom skälig tid efter det att säljaren har fått eller borde ha fått kännedom om hindret, har köparen rätt till ersättning för den skada som kunde ha undvikits om han hade fått meddelandet i tid.

Meddelande om hävning och skadestånd

29 § Har varan avlämnats för sent, får köparen inte häva köpet eller kräva skadestånd på grund av dröjsmålet, om han inte inom skälig tid efter det att han fick kännedom om avlämnandet meddelar säljaren att han häver eller vill kräva skadestånd. Om köparen häver köpet, behöver han dock inte lämna särskilt meddelande om att han vill kräva skadestånd.

Påföljder vid fel i varan

Påföljderna

30 § Är varan felaktig och beror det inte på köparen eller något förhållande på hans sida, får köparen enligt 31 – 40 §§ kräva avhjälpan, omleverans eller prisavdrag eller häva köpet samt dessutom kräva skadestånd. Han får även hålla inne betalningen enligt 42 §.

Undersökning av varan efter avlämnandet

31 § När varan har avlämnats skall köparen så snart omständigheterna medger det undersöka den i enlighet med god affärssed.

Framgår det att varan skall transporteras från platsen för avlämnandet, får köparen vänta med undersökningen till dess att varan har kommit fram.

Om köparen ändrar bestämmelseorten medan varan är på väg eller sänder varan vidare utan att ha haft skälig möjlighet att undersöka den och säljaren vid köpet kände till eller borde ha känt till möjligheten av en sådan omdestinering eller vidareändring, får undersökningen uppskjutas till dess att varan har kommit fram till den nya bestämmelseorten.

Reklamation

32 § Köparen får inte åberopa att varan är felaktig, om han inte lämnar säljaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att han märkt eller borde ha märkt felet (reklamation).

Reklamerar köparen inte inom två år från det att han har tagit emot varan, förlorar han rätten att åberopa felet, om inte annat följer av en garanti eller liknande utfästelse.

33 § Utan hinder av 31 och 32 §§ får köparen åberopa att varan är felaktig, om säljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder. 1989/90:LU34
Bilaga 1

Avhjälpan och omleverans

34 § Köparen har rätt att kräva att säljaren avhjälper felet utan kostnad för köparen, om avhjälpan kan ske utan oskälig kostnad eller olägenhet för säljaren. I stället för att avhjälpa felet får säljaren företa omleverans enligt 36 §.

Köparen har rätt att kräva omleverans, om avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för honom och säljaren insåg eller borde ha insett detta. Köparen har dock inte rätt att kräva omleverans, om det föreligger ett sådant förhållande som avses i 23 §. Köparen har inte heller rätt att kräva omleverans, om det är fråga om en vara som fanns vid köpet och som, med hänsyn till sina egenskaper och till vad parterna måste antas ha förutsatt, inte kan ersättas med någon annan vara.

Om säljaren inte fullgör sin skyldighet att avhjälpa felet, har köparen rätt till ersättning för försvarliga kostnader för att avhjälpa det.

35 § Köparen får inte kräva avhjälpan av fel eller omleverans, om han inte lämnar säljaren meddelande om kravet i samband med att han reklamerar eller inom skälig tid därefter. Detta gäller dock inte om säljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

36 § Även om köparen inte kräver det, har säljaren rätt att på egen bekostnad avhjälpa felet eller företa omleverans, om detta kan ske utan väsentlig olägenhet för köparen och utan risk för att köparen inte får sina egna kostnader ersatta av säljaren.

Säljaren får ej åberopa att han inte har beretts tillfälle att avhjälpa felet eller företa omleverans, om köparen har avhjälpt felet och det med hänsyn till omständigheterna inte skäligen kunde krävas att köparen skulle avvakta avhjälpan eller omleverans från säljarens sida.

Prisavdrag och hävning

37 § Om avhjälpan eller omleverans inte kommer i fråga eller inte sker inom skälig tid efter reklamationen, får köparen kräva prisavdrag beräknat enligt 38 § eller häva köpet enligt 39 §.

Köparen har dock inte rätt till prisavdrag vid köp av begagnade varor på auktion.

38 § Kräver köparen prisavdrag, skall det beräknas så att förhållandet mellan det nedsatta och det avtalsenliga priset svarar mot förhållandet vid tidpunkten för avlämnandet mellan varans värde i felaktigt och i avtalsenligt skick.

39 § Köparen får häva köpet på grund av fel, om avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för honom och säljaren insåg eller borde ha insett detta.

Köparen får inte häva köpet på grund av felet, om han inte inom skälig tid efter det att han märkt eller borde ha märkt felet, eller efter den tid för avhjälpan eller omleverans som kan följa av 37 §, meddelar säljaren att han häver köpet. Detta gäller dock inte om säljaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder.

40 § Köparen har rätt till ersättning för den skada han lider genom att varan är felaktig, om inte säljaren visar att det har förelegat ett sådant hinder som avses i 27 § första eller andra stycket för att avlämna felfri vara. Vad som sägs i 28 § om säljarens skyldighet att lämna köparen meddelande om hinder för att fullgöra köpet i tid gäller på motsvarande sätt, om det föreligger hinder för att avlämna felfri vara.

Enligt första stycket ersätts inte sådan indirekt förlust som avses i 67 § andra stycket.

Köparen har alltid rätt till ersättning, om felet eller förlusten beror på försummelse på säljarens sida eller om varan vid köpet avvek från vad säljaren särskilt har utfäst.

Påföljder vid rättsligt fel

41 § Om tredje man har äganderätt till varan eller har panträtt eller annan liknande rätt i den (rättsligt fel) och det inte följer av avtalet att köparen skall överta varan med den begränsning som tredje mans rätt medför, gäller bestämmelserna om reklamation i 32 § första stycket och 33 §, om avhjälpande och omleverans i 34–36 §§, om prisavdrag och hävning i 37–39 §§, om skadestånd i 40 § samt om köparens rätt att hålla inne betalningen i 42 §.

Köparen har alltid rätt till ersättning för den skada han lider genom ett rättsligt fel som förelåg vid köpet, om han varken kände till eller borde ha känt till felet.

Påföljder av rättsligt fel får även göras gällande, om tredje man påstår att han har en sådan rätt som avses i första stycket och det finns sannolika skäl för påståendet.

Gemensamma bestämmelser om påföljder vid säljarens avtalsbrott

Rätt att hålla inne betalningen

42 § Har köparen krav på grund av säljarens dröjsmål eller på grund av att varan är felaktig, får köparen hålla inne så mycket av betalningen som motsvarar kravet.

Partiellt avtalsbrott

43 § Är endast en del av leveransen försenad eller felaktig, tillämpas bestämmelserna om ifrågavarande avtalsbrott på denna del. Köparen får häva köpet i dess helhet, om avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för honom i fråga om hela köpet och säljaren insåg eller borde ha insett detta.

Om det kan antas att säljaren anser sig ha fullgjort köpet i dess helhet trots att allt inte har avlämnats, tillämpas bestämmelserna om fel.

Hävning vid successiv leverans

44 § Skall avlämnande ske efter hand och är någon delleverans försenad eller felaktig, får köparen häva köpet i fråga om denna enligt de bestämmelser som i övrigt gäller för hävning.

Om dröjsmålet eller felet ger anledning att anta att ett avtalsbrott som ger rätt till hävning kommer att inträffa beträffande någon senare dellerverans, får köparen på denna grund häva köpet i fråga om en sådan senare leverans, om det sker inom skälig tid.

Häver köparen i fråga om en dellerverans, får han samtidigt häva i fråga om tidigare eller senare leveranser om han på grund av sammanhanget mellan dem skulle ha betydande olägenhet av att stå fast vid köpet beträffande dessa leveranser.

Köparens skyldigheter

Prisets bestämmande

45 § Följer priset inte av avtalet, skall köparen betala vad som är skäligt med hänsyn till varans art och beskaffenhet, gängse pris vid tiden för köpet samt omständigheterna i övrigt.

46 § Skall priset beräknas efter antal, mått eller vikt, skall varans mängd vid den tidpunkt då risken för varan går över på köparen läggas till grund för beräkningen.

Om priset skall beräknas efter varans vikt, avräknas först förpackningens vikt.

47 § Har köparen fått en räkning, är han bunden av det pris som har angetts i räkningen. Detta gäller dock inte, om han inom skälig tid meddelar säljaren att han inte godkänner priset, om ett lägre pris följer av avtalet eller om det fordrade beloppet är oskäligt.

Betalningen

48 § Betalning skall ske hos säljaren. Om betalning skall ske mot överlämnande av varan eller dokument avseende varan, skall den dock ske där överlämnandet äger rum.

Skyldigheten att betala omfattar även skyldighet att i enlighet med avtalet acceptera växel och ställa remburs, bankgaranti eller annan säkerhet samt att vidta de andra åtgärder som behövs för att möjliggöra betalning.

49 § Följer tidpunkten för betalningen inte av avtalet, skall köparen betala när säljaren kräver det. Köparen är dock inte skyldig att betala förrän varan hålls honom till handa eller ställs till hans förfogande i enlighet med avtalet.

Innan köparen betalar har han rätt att undersöka varan på det sätt som följer av sedvänja eller bör medges med hänsyn till omständigheterna, om inte det avtalade sättet för avlämnandet och betalningen är oförenligt med en sådan undersökning.

Har konossement utfärdats för varans transport till bestämmelseorten eller transporteras varan i övrigt på sådana villkor att säljaren inte sedan betalning har skett får förfoga över varan, får utan hinder av första eller andra stycket betalning krävas mot konossement eller när köparen har tagit emot fraktsedel eller annat bevis för att varan transporteras på sådana villkor.

50 § Köparen skall

1. medverka till köpet på ett sådant sätt som skäligen kan förväntas av honom för att säljaren skall kunna fullgöra köpet, och
2. hämta eller ta emot varan.

Påföljder vid köparens avtalsbrott

Påföljderna

51 § Betalar köparen inte i rätt tid eller medverkar han inte till köpet enligt 50 § 1 och beror detta inte på säljaren eller något förhållande på dennes sida, får säljaren enligt 52–59 §§ kräva betalning eller annan fullgörelse eller häva köpet samt dessutom kräva skadestånd. Han får även hålla inne varan enligt 10 § och kräva ränta enligt 71 §.

Uppfyller köparen inte sin skyldighet att hämta eller ta emot varan och beror detta inte på säljaren eller något förhållande på dennes sida, gäller 55 §, 57 § andra – fjärde styckena och 58 §.

Krav på betalning och annan fullgörelse

52 § Säljaren får hålla fast vid köpet och kräva betalning.

Om köparen avbeställer en vara som skall tillverkas eller skaffas särskilt för honom, får säljaren dock inte hålla fast vid köpet genom att fullfölja tillverkningen, vidta andra förberedelser för avlämnandet och kräva betalning. Detta gäller dock inte, om ett avbrott skulle medföra en väsentlig olägenhet för säljaren eller risk för att hans förlust till följd av avbeställningen inte blir ersatt. Skadestånd på grund av avbeställningen beräknas enligt 67–70 §§.

Har varan ännu inte avlämnats, förlorar säljaren rätten att kräva betalning, om han väntar orimligt länge med att framställa kravet.

53 § Säljaren får hålla fast vid köpet och kräva att köparen medverkar till köpet enligt 50 § 1. Köparen är dock inte skyldig att medverka till köpet, om det föreligger ett hinder som han inte kan övervinna eller om hans medverkan skulle förutsätta uppoffringar som inte är rimliga med hänsyn till säljarens intresse av köparens medverkan.

Om ett förhållande som nyss nämnts upphör inom rimlig tid, får säljaren dock kräva att köparen medverkar till köpet.

Säljaren förlorar rätten att kräva att köparen medverkar till köpet, om han väntar orimligt länge med att framställa kravet.

Hävning på grund av dröjsmål med betalningen

54 § Säljaren får häva köpet på grund av köparens dröjsmål med betalningen, om dröjsmålet utgör ett väsentligt avtalsbrott.

Har säljaren förelagt köparen en bestämd tilläggstid för betalningen och är den inte oskäligt kort, får köpet även hävas om köparen inte betalar inom tilläggstiden.

Medan tilläggstiden löper får säljaren häva köpet endast om köparen meddelar att han inte kommer att betala inom denna tid.

Har varan kommit i köparens besittning, får säljaren häva köpet endast om han har förbehållit sig rätt till detta eller köparen avvisar varan.

Hävning på grund av bristande medverkan

1989/90:LU34

Bilaga 1

55 § Säljaren får häva köpet, om köparen inte medverkar till köpet enligt 50 § 1 och avtalsbrottet är av väsentlig betydelse för säljaren samt köparen insåg eller borde ha insett detta. Säljaren får under samma förutsättningar häva köpet, om köparen inte i rätt tid hämtar eller tar emot varan i fall då det framgår av avtalet eller omständigheterna att säljaren har ett särskilt intresse av att bli av med det som han har sålt.

Säljaren får vidare häva köpet, om köparen inte inom en bestämd tilläggstid som säljaren har förelagt köparen och som inte är oskäligt kort

1. medverkar till köpet enligt 50 § 1, eller

2. hämtar eller tar emot varan i fall då det framgår av avtalet eller omständigheterna att säljaren har ett särskilt intresse av att bli av med det som han har sålt.

Medan en tilläggstid löper får säljaren häva köpet endast om köparen meddelar att han inte kommer att fullgöra sina skyldigheter inom tilläggs-tiden.

Hävning vid successiv leverans

56 § Skall betalning ske efter hand i särskilda poster allteftersom avlämnande sker och föreligger det dröjsmål med betalningen av någon delleverans, får säljaren häva köpet i fråga om denna delleverans enligt de bestämmelser som i övrigt gäller för hävning.

Säljaren får häva köpet även i fråga om en senare delleverans, om det inte saknas anledning att anta att dröjsmål med betalningen som ger rätt till hävning kommer att upprepas.

Skadestånd

57 § Säljaren har rätt till ersättning för den skada han lider genom köparens dröjsmål med betalningen, om inte köparen visar att dröjsmålet beror på lag, avbrott i den allmänna samfärdseln eller betalningsförmedlingen eller annat liknande hinder som köparen inte skäligen kunde förväntas ha räknat med vid köpet och vars följderna han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Säljaren har också rätt till ersättning för den skada han lider genom att köparen inte medverkar till köpet enligt 50 § 1 eller genom att köparen inte i rätt tid hämtar eller tar emot varan i fall då det framgår av avtalet eller omständigheterna att säljaren har ett särskilt intresse av att bli av med det som han har sålt. Rätt till ersättning i dessa fall föreligger dock inte, om köparen visar att det har funnits ett hinder av det slag som anges i 27 § första eller andra stycket för att medverka till köpet eller för att hämta eller ta emot varan.

Enligt andra stycket ersätts inte sådan indirekt förlust som avses i 67 § andra stycket.

Säljaren har alltid rätt till ersättning, om avtalsbrottet eller förlusten beror på försummelse på köparens sida.

58 § Hindras köparen att fullgöra köpet i rätt tid, skall han lämna säljaren meddelande om hindret och dess inverkan på möjligheterna till fullgörelse. Om säljaren inte får ett sådant meddelande inom skälig tid efter det att köparen har fått eller borde ha fått kännedom om hindret, har

säljaren rätt till ersättning för den skada som kunde ha undvikits om han hade fått meddelandet i tid.

1989/90:LU34

Bilaga 1

Meddelande om hävning och skadestånd

59 § Säljaren får inte häva köpet på grund av köparens dröjsmål med att betala eller med att hämta eller ta emot varan, om han inte innan fullgörelse har skett meddelat köparen att han häver.

Om köparen har lämnat medverkan enligt 50 § 1 men detta har skett för sent, får säljaren inte häva köpet eller kräva skadestånd på grund av dröjsmålet, om han inte inom skälig tid efter det att han fick kännedom om att medverkan har lämnats meddelat köparen att han häver eller vill kräva skadestånd. Om säljaren häver köpet, behöver han dock inte lämna särskilt meddelande om att han vill kräva skadestånd.

Specifikation

60 § Skall köparen specificera varans form, mått eller andra egenskaper och underlåter han att göra det vid avtalad tid eller inom skälig tid efter det han har fått begäran om detta från säljaren, får säljaren göra specifikationen i överensstämmelse med vad som kan antas vara i köparens intresse. Detta hindrar inte säljaren från att göra gällande andra påföljder.

Säljaren skall underrätta köparen om den specifikation han gör och förelägga köparen en skälig tid inom vilken denne kan ändra specifikationen. Ändrar köparen inte specifikationen inom den tid som har förelagts honom, blir säljarens specifikation bindande.

Befarat avtalsbrott

Stoppningsrätt

61 § Visar det sig efter köpet att en parts handlingssätt eller ekonomiska förhållanden är sådana, att det finns starka skäl att anta att han inte kommer att uppfylla en väsentlig del av sina förpliktelser, får motparten för sin del inställa fullgörelsen och hålla inne sin prestation.

Har säljaren redan avsänt varan och visar det sig att sådana förhållanden som avses i första stycket föreligger på köparens sida, får säljaren hindra att varan lämnas ut till köparen. Detta gäller även om köparen har tagit emot transportdokument avseende varan.

Den som inställer fullgörelsen eller hindrar att varan lämnas ut skall genast meddela motparten detta. Om han inte gör det, har motparten rätt till ersättning för den skada som han lider genom att ett sådant meddelande inte har lämnats i tid.

Den som har inställt sin fullgörelse eller hindrat att varan lämnas ut skall fortsätta fullgörelsen, om motparten ställer godtagbar säkerhet för sin fullgörelse.

Hävning

62 § Står det klart att det kommer att inträffa ett avtalsbrott som ger en part rätt att häva köpet, får denne häva redan före tiden för fullgörelsen. Hävningen är dock utan verkan, om motparten genast ställer godtagbar säkerhet för sin fullgörelse.

63 § Har en part försatts i konkurs, får konkursboet inträda i avtalet. Motparten får kräva att boet inom skälig tid ger besked om det vill inträda.

Inträder konkursboet i avtalet och är tiden för motpartens fullgörelse inne, får denne kräva att boet fullgör sin prestation eller, om anstånd har medgetts, utan oskäligt upphåll ställer godtagbar säkerhet för sin fullgörelse. Är tiden för motpartens fullgörelse inte inne, får denne kräva säkerhet om det av särskild anledning är nödvändigt för att skydda honom mot förlust.

Om boet inte inom skälig tid efter motpartens krav enligt första stycket inträder i avtalet eller inte efterkommer motpartens krav enligt andra stycket, får motparten häva köpet.

Överlämnas varan till köparen eller hans konkursbo efter det att köparen har ansökt om förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) eller försatts i konkurs och har betalning inte skett, får säljaren kräva att varan lämnas tillbaka. Varan behöver dock inte lämnas tillbaka, om betalning sker genast eller, i fall då köpesumman inte ännu har förfallit till betalning, köparen eller konkursboet inom skälig tid efter uppmaning ställer godtagbar säkerhet för betalningen.

Om konkursboet har sålt varan eller på annat sätt har förfogat över den så att den inte kan lämnas tillbaka väsentligen oförändrad och oförminskad, skall konkursboet anses ha inträtt i avtalet.

Gemensamma bestämmelser om hävning och omleverans

Verkningar av hävning och omleverans

64 § Hävs köpet, bortfaller säljarens skyldighet att överlämna varan och köparens skyldighet att betala och medverka till köpet.

I den mån köpet har fullgjorts får vardera parten kräva att motparten lämnar tillbaka vad han har tagit emot. Var och en får därvid hålla inne vad han har tagit emot till dess att den andre ger ut vad han skall lämna tillbaka samt betalar eller ställer godtagbar säkerhet för skadestånd och ränta som han kan vara skyldig att erlägga.

Om säljaren skall företa omleverans, får köparen hålla inne vad han har tagit emot till dess att omleverans sker.

65 § Hävs köpet, skall köparen ge ut den avkastning av varan som han har fått samt betala skälig ersättning om han har haft annan nytta av varan.

Om säljaren skall lämna tillbaka betalningen, skall han betala ränta från den dag han tog emot betalningen.

Bortfall av rätt till hävning och omleverans

66 § Köparen får häva köpet eller kräva omleverans endast om han kan lämna tillbaka varan väsentligen oförändrad och oförminskad.

Rätten att häva köpet eller kräva omleverans går dock inte förlorad, om

1. varan har förstörts, kommit bort, försämrats eller minskat genom sin egen beskaffenhet eller något annat förhållande som inte beror på köparen,

2. varan har förstörts, försämrats eller minskat till följd av en åtgärd som har varit behövlig för att undersöka om varan är felfri, eller

3. varan helt eller delvis har sålts vidare i vanlig ordning eller använts av

köparen för förutsatt bruk innan han märkte eller borde ha märkt det fel på grund av vilket han vill häva köpet eller kräva omlleverans. 1989/90:LU34
Bilaga 1

Rätten att häva köpet eller kräva omlleverans går inte heller förlorad, om köparen ersätter säljaren den minskning i varans värde som är en följd av att varan har försämrats eller minskat.

Skadeståndets omfattning

Allmänt

67 § Skadestånd på grund av avtalsbrott omfattar ersättning för utgifter, prisskillnad, utebliven vinst och annan direkt eller indirekt förlust med anledning av avtalsbrottet. Skadestånd enligt denna lag omfattar dock inte ersättning för förlust som köparen tillfogas genom skada på annat än den sålda varan.

Som indirekt förlust anses

1. förlust till följd av minskning eller bortfall av produktion eller omsättning,
2. annan förlust till följd av att varan inte kan utnyttjas på avsett sätt,
3. utebliven vinst till följd av att ett avtal med tredje man har fallit bort eller inte har blivit riktigt uppfyllt, och
4. annan liknande förlust, om den varit svår att förutse.

Som indirekt förlust enligt andra stycket anses dock inte en sådan förlust som den skadelidande har haft för att begränsa en förlust av annat slag än som anges i andra stycket.

Prisskillnad

68 § Har köpet hävts och köparen gjort ett täckningsköp eller säljaren sålt varan på nytt, och har åtgärden vidtagits med omsorg och inom skälig tid efter det att köpet hävdes, läggs priset enligt köpet och priset vid täckningsköpet eller försäljningen till grund för beräkningen av prisskillnaden.

69 § Har köpet hävts utan att täckningsköp eller försäljning enligt 68 § har skett och finns det ett gängse pris för sådana varor som köpet avser, läggs priset enligt köpet och varans gängse pris vid tiden för hävningen till grund för beräkning av prisskillnaden.

Begränsning av skadan och nedsättning av skadeståndet

70 § Den skadelidande parten skall vidta skäliga åtgärder för att begränsa sin skada. Försummar han det, får han själv bära en motsvarande del av förlusten.

Om skadeståndet är oskäligt med hänsyn till den skadeståndsskyldiges möjligheter att förutse och hindra skadans uppkomst samt omständigheterna i övrigt, kan skadeståndet jämkas.

Ränta

71 § I fråga om ränta på priset och andra fordringar som inte betalas i tid gäller räntelagen (1975:635).

I fall då säljaren får kräva betalning mot tillhandahållande av varan

utgår dock ränta enligt 6 § räntelagen redan från den dag säljaren framställer ett sådant krav även om förfallodagen ej är bestämd i förväg. Detsamma gäller i fall då säljaren får kräva betalning mot sådant dokument eller bevis som innebär att säljaren inte får förfoga över varan när det har lämnats ut till köparen.

Andra stycket gäller dock inte om säljaren ger ut varan, dokumentet eller beviset trots att betalning inte sker.

Vård av varan

Säljarens vårdplikt

72 § Om varan inte hämtas eller tas emot i rätt tid eller om den inte överlämnas till köparen till följd av något annat förhållande på hans sida, skall säljaren för köparens räkning vidta skäligen åtgärder för vård av varan, om han har den i sin besittning eller annars kan ta hand om den.

Köparens vårdplikt

73 § Vill köparen avvisa en vara som han har tagit emot, skall han för säljarens räkning vidta skäligen åtgärder för vård av varan.

Vill köparen avvisa en vara som har sänts till honom och hålls honom tillhanda på bestämmelseorten, skall han ta hand om den för säljarens räkning, om det kan ske utan att betalning sker och utan oskäligen kostnad eller olägenhet. Sådant skyldighet föreligger dock inte, om säljaren eller någon som på hans vägnar kan ta hand om varan finns på bestämmelseorten.

Förvaring hos tredje man

74 § Har den part som skall ta vård om varan överlämnat den till tredje man för förvaring för motpartens räkning och har förvararen valts med omsorg, är den vårdpliktige parten fri från ansvar för varan när förvararen har tagit emot den.

Ersättning för vårdkostnader

75 § Den part som skall ta vård om varan för motpartens räkning har rätt till ersättning för försvarliga utgifter och kostnader på grund av vården. Han får hålla inne varan till dess att ersättningen betalas eller godtagbar säkerhet ställs för den.

Försäljning av varan

76 § Den part som skall ta vård om varan får sälja den, om han inte utan väsentlig kostnad eller olägenhet kan fortsätta med vården eller om motparten dröjer oskäligen länge med att ta hand om varan eller med att betala varan eller ersätta kostnader för vården.

Om varan är utsatt för snabb förstörelse eller försämring eller om den fordrar alltför kostsam vård, skall den säljas om det kan ske.

Varan skall säljas med omsorg. Motparten skall om möjligt underrättas före försäljningen.

77 § Har en part rätt att sälja varan enligt 76 § men kan den inte säljas eller är det uppenbart att priset inte skulle täcka kostnaderna för en försäljning, får parten förfoga över varan på annat sätt som är försvarligt. Innan det sker, skall motparten om möjligt underrättas.

1989/90:LU34
Bilaga 1

78 § Vad en försäljning har inbringat och vad en part på annat sätt har fått ut av varan skall, liksom uppkomna kostnader, redovisas för motparten. Överskott tillfaller motparten.

Avkastning

79 § Avkastning som varan ger före avtalad tid för avlämnandet tillfaller säljaren, om det inte med fog kunde beräknas att den skulle utfalla senare. Avkastning som varan ger efter det att den skall avlämnas tillfaller köparen, om det inte med fog kunde beräknas att den skulle utfalla tidigare.

80 § I köp av aktier ingår utdelning som inte har förfallit till betalning före köpet och sådan företrädesrätt för aktieägare att delta i emission som inte har kunnat utövas före köpet.

81 § I köp av räntebärande fordringar ingår ränta som är upplupen men ännu inte förfallen till betalning vid den tidpunkt som har avtalats för avlämnandet. Vad som svarar mot sådan ränta skall köparen betala till säljaren utöver priset, om inte fordringen har sålts som osäker.

Vissa meddelanden

82 § Har ett meddelande som köparen skall lämna säljaren enligt 23, 24, 29, 32, 35, 39, 47 eller 61 § avsänts på ett ändamålsenligt sätt, får meddelandet åberopas även om det försenas, förvanskas eller inte kommer fram. Detsamma gäller beträffande ett meddelande som säljaren skall lämna köparen enligt 52, 53, 59 eller 61 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Genom lagen upphävs lagen (1905:38 s. 1) om köp och byte av lös egendom med den begränsningen att de hänvisningar till den lagen som finns i lagen (1914:45) om kommission, handelsagentur och handelsresande skall fortsätta att gälla.

I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser.

2 Förslag till Lag om ändring i räntelagen (1975:635)

1989/90:LU34
Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 2 § räntelagen (1975:635) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Ränta på fordran utgår ej för tid innan fordringen är förfallen till betalning.

På fordran som avser återgång av betalning då avtal hävts till följd av *betalningsmottagarens* kontraktsbrott eller på likande grund utgår dock ränta för tiden från den dag betalningen erlades till och med den dag återbetalning sker eller, om återbetalning ej sker i rätt tid, den dag från vilken ränta börjar utgå enligt 3 eller 4 §.

På fordran som avser återgång av betalning då avtal hävts till följd av kontraktsbrott eller på likande grund utgår dock ränta för tiden från den dag betalningen erlades till och med den dag återbetalning sker eller, om återbetalning ej sker i rätt tid, den dag från vilken ränta börjar utgå enligt 3 eller 4 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Förslag till
ändring i förslaget till köplag;

Härigenom föreskrivs att 1 § köplagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse¹

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag gäller köp av lös egendom.

Lagen gäller i tillämpliga delar även byte av lös egendom.

Lagen gäller inte överlåtelse av tomträtt.

Vid köp av byggnad som uppförts för stadigvarande bruk gäller i stället för bestämmelserna i 3, 13, 17–21 samt 30–40 §§ vad som föreskrivs i 4 kap. 11, 12 och 18–19 d §§ jordabalken. Om en tomträttsupplåtelse enligt 13 kap. 5 § jordabalken har innefattat överlåtelse av en byggnad, gäller de nämnda bestämmelserna i jordabalken dock inte om något annat följer av 13 kap. 8 § jordabalken.

¹ Lydelse enligt prop. 1988/89:76.